

ти контроль та стимулювання праці, а також підбір та розстановку кадрів. Використання "Плану професійного зросту" як елементу атестаційного аналізу, дасть змогу утримувати неперервність даного процесу і тим самим покращувати результативність та ефективність стимулювання трудової мотивації від проведення атестаційного аналізу на підприємстві. Суть контрольної функції атестаційного аналізу полягає у періодичній перевірці ділових і особистих якостей працівника та їх відповідності до займаної посади, що стимулює працівника до покращення результатів праці, розвитку ділових і особистих якостей для успішного проходження атестації.

Література

1. Кириченко О.А. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. Знання-Прес, 2002. – 384 с.
 2. Сладкевич В.П. Мотивационный менеджмент. – Видавництво МАУП. – 2001. – 168 с.
 3. Управление персоналом/ И.П. Продинус, Т.А. Владимиров, Д.В. Запорожан, Ю.И. Продинус. – Одесса: Одес. гос. мед. Ун-т, 2001. – 215 с. .
 4. Десслер Гари. Управление персоналом/ Пер. с англ. – М.: Изд-во БИНОМ, 1997. – 432 с.
-

УДК 336.225+332.142.4

Асист. Л.І. Новосельська – УкрДЛТУ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ В НАПРЯМІ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ

Обґрунтовано підхід необхідності реформування фінансового механізму в еколого-орієнтованому напрямку та запропоновано заходи вдосконалення фінансового механізму.

Assist. L.I. Novoselska – USUFWT

Conceptual Foundations for Reforming the Financial Regulations Towards the Ecologization

A base is given for the approach to a need of reforming the financial regulations and measures for improvement of financial regulations towards ecological orientation are proposed.

Економічний аспект екологічних проблем свідчить про те, що збалансування розумної рівноваги між інтересами економіки та екології є справою надзвичайно актуальною. Екологічна економіка пропонує комплексний погляд на економічну діяльність людей у контексті її взаємозв'язку "природа-суспільство-економіка". Економіка є відкритою підсистемою матеріально замкнутої екологічної системи Земля та діє в межах природних обмежуючих факторів.

На основі праць В.І. Вернадського, О.Є. Воєйкова, В.В. Докучаєва, одним із основних принципів природокористування є єдність використання та охорони природних ресурсів. Під охороною природи потрібно розуміти не ізоляцію того чи іншого природного ресурсу, а ефективне використання його шляхом правильного, відповідно до екологічних умов конкретної території, планування землекористування, водокористування, лісокористування, а також з'ясування оптимальних норм природокористування, які забезпечують невиснажливе природокористування та поліпшення стану природних ресурсів.

Перетворення природи повинно бути раціональним, збалансованим для забезпечення еко-розвитку, де без збереження екологічної рівноваги неможливий подальший розвиток людства. Неврівноважені природні системи не можуть розвиватися, саме збалансованість явищ є екологічною рівновагою у природних системах.

У сучасних умовах ринкового господарювання більшість вчених економістів [2, 4-6] прийшли до думки про пряму залежність між ефективністю економіки та якістю навколишнього середовища. Визнання такого взаємозв'язку пов'язане з глобальними кількісними і якісними зрушеннями у структурі виробництва, процесом суспільного відтворення в цілому, змінами в навколишньому природному середовищі. Виявлення нових чинників суспільного виробництва – відтворення природних ресурсів та охорона навколишнього середовища, пов'язане із причинами економічного характеру, адже саме вплив економічної діяльності суспільства на природу призвів до антропогенних наслідків.

Важливою вимогою сучасності як головної умови виживання і прогресу людства на базі розширення суспільних потреб та економічного зростання стає екологізація економіки. Нині фактор екологізації посідає основне місце а комплекс визначених понять набуває еколого-економічного змісту.

Екологізація економіки є важливою складовою еко-розвитку. Вона означає системний підхід до навколишнього природного середовища, більше усвідомлення ролі природи в житті людини, тобто вона означає екологізацію всього розвитку суспільства.

З огляду на предмет дослідження, вважаємо доцільним виділити такі головні складові екологізації економіки:

- кардинальний перегляд структури інвестицій в економіку на користь ресурсозберігаючих галузей;
- відмовлення від залишково-затратного підходу до охорони навколишнього природного середовища і включення природоохоронних і захисних функцій безпосередньо в економіку виробництва;
- послаблення диктату пропозиції і штучної стимуляції факультативних потреб; зменшення збитковості асортименту товарів і послуг при посиленні екологічного контролю їх якості;
- включення екологічних умов, факторів і об'єктів у структуру економічних категорій як рівноправних з іншими категоріями багатства;
- підпорядкування економіки природних ресурсів і економіки виробництва екологічним обмеженням і принципу збалансованого природокористування;
- перехід виробництва до стратегій якісного росту на основі змін галузевої структури і технологічного переозброєння під еколого-економічним контролем;
- істотне розширення і уточнення системи платності природокористування; перехід до нової системи ціноутворення, яка повністю враховує екологічні фактори, збитки і ризики.

Введення екологічних факторів у структуру економічних категорій розширює сферу застосування сучасного варіанту теорії економічної рівноваги і реанімує стару концепцію граничної корисності.

З позицій еко-розвитку, пропонується екологізація фінансового механізму, згідно з якою межа розумних раціональних затрат проходить саме там, де об'єм вкладень гарантує стабілізацію якості природоохоронної сфери.

Потреба вдосконалення фінансового механізму в напрямку екологізації зумовлена тим, що сучасна економіка розглядається як цілісна система, яка взаємопов'язана, взаємозалежна і взаємодіє з системою природною.

Фінансовий механізм як складова екологізації економіки є важливим чинником, що впливає на екологізацію економіки через галузеву та відтворювальну структуру виробництва, які характеризуються нераціональністю. Нераціональність структури сприяє погіршенню усіх еколого-економічних показників розвитку країни. За розрахунками, щорічні втрати України від нераціонального природокористування становлять 20 % ВВП, що ставить державу в одну з найбільш природо витратних держав світу. [4]

Важливою умовою запровадження екологізації фінансового механізму в умовах еко-розвитку є вирішення питання платності за природокористування із чіткою деталізацією статей надходжень коштів та їх подальшим спрямуванням. Можна виділити три блоки плати за природні ресурси: безпосередньо плата за природні ресурси, плата за забруднення (або екологічний податок) і штрафи за порушення норм і правил чинного природоохоронного законодавства. На рис. 1 подано структуру платежів у вигляді декількох взаємозв'язаних блоків.

У перший блок входить плата за природні ресурси, що експлуатуються, використовуються або піддаються деструктивному антропогенному впливу. В умовах ринкової економіки плата за використання природних ресурсів є ціною природних ресурсів і є грошовим відшкодуванням природокористувачем суспільних затрат з використання, зберігання, відновлення природного ресурсу із збереженням чи адекватної заміни такого ресурсу на майбутнє. Сюди належить плата за землю, воду, нафту, флору, фауну, корисні копалини, рекреаційні ресурси, цінні природні об'єкти.

З еколого-економічної точки зору, плату за природні ресурси необхідно визначати з урахуванням регіонального і глобального впливу економіки на природні системи і з врахуванням витрат, обумовлених міжресурсними зв'язками. Плата за природні ресурси включає також платежі на відновлювальне природокористування, підтримку відновлювальних ресурсів територій у стійкому продуктивному стані. Відповідні нормативи плати визначаються на основі обсягу затрат на відновлення природних об'єктів і проведення заходів з охорони, на створення і введення системи державного контролю за станом природних ресурсів та інші природоохоронні заходи.

У другий блок входить плата за забруднення природного середовища, яка є формою компенсації збитку нанесеного забрудненням. Це один із видів екологічних податків, що використовується для відшкодування негативних екологічних ефектів, що пов'язані із шкідливими викидами речовин. У природне середовище. Збір за забруднення навколишнього природного середовища встановлюється за:

- викиди в атмосферу забруднюючих речовин стаціонарними і пересувними джерелами забруднення;
- скиди забруднюючих речовин у водні та підземні горизонти;
- розміщення відходів у навколишньому природному середовищі.

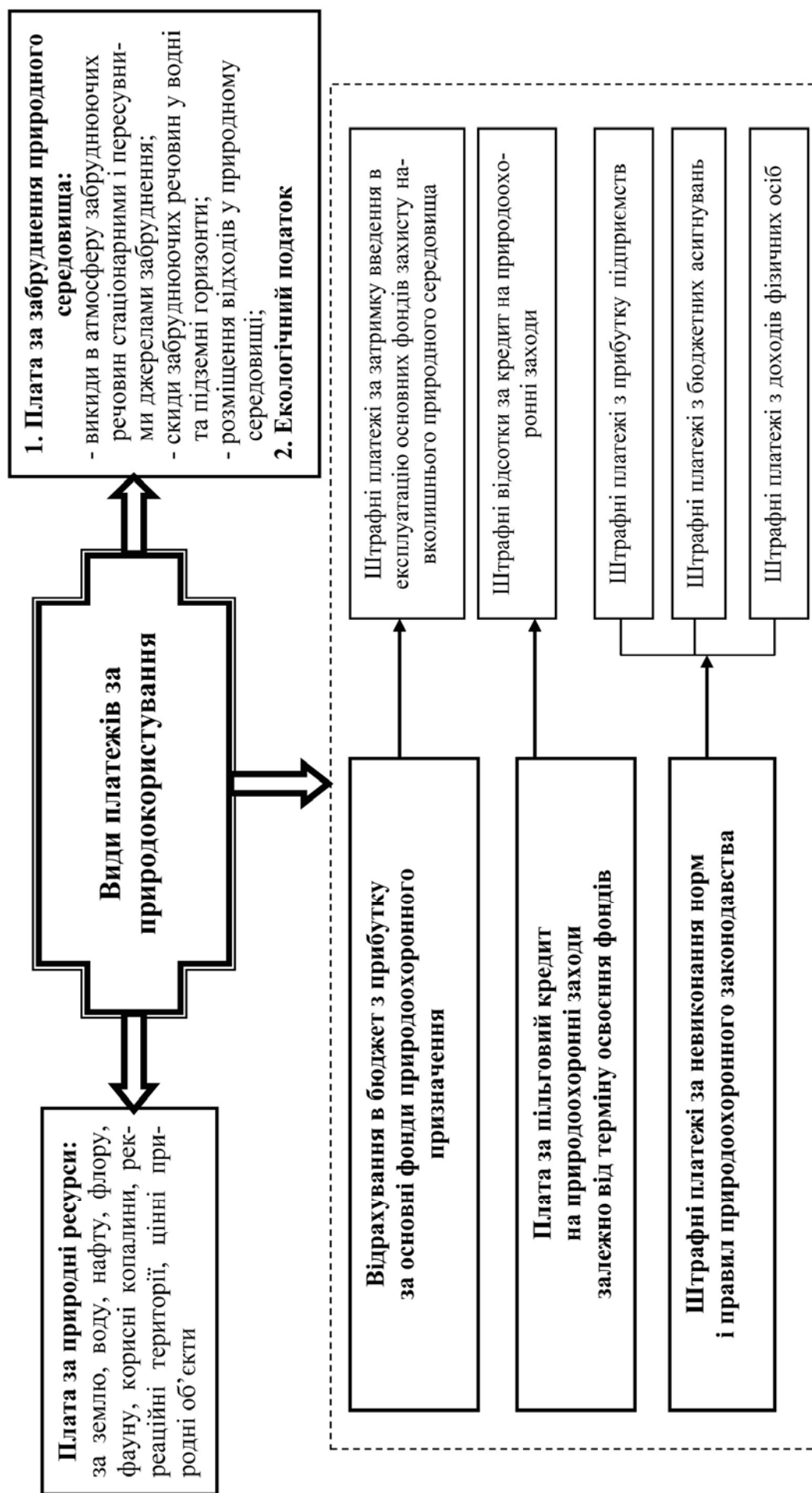

Рис. 1. Структура платежів у сфері природокористування

Плата за забруднення природного середовища у країнах з перехідною економікою розглядається як екологічний податок. Екологічний податок спрямований на обов'язкове безповоротне вилучення коштів з юридичних і фізичних осіб до державного бюджету для фінансування екологічних потреб. Особливістю податкового еколого-економічного інструментарію є те, що кошти надходять на бюджетні рахунки відповідного рівня (державного чи місцевого) і використовуються на фінансування еко-програм.

В останнє десятиріччя у розвинутих країнах широкого розмаху набула практика фінансування екологічних програм за рахунок "зелених" податків. З точки зору раціонального природокористування, істотним критерієм доцільності застосування екологічних податкових платежів є досягнуті зміни у поведінці суб'єктів господарювання. Це зміни, що призводять до відмови від екологічно шкідливих технологій, товарів та видів діяльності, внаслідок чого утворюється потенціал одночасного зменшення податкових надходжень та підвищується ефективність природоохоронних заходів.

У третій блок входять штрафні платежі. Штрафи за екологічні порушення належать до інструментів екополітики і є засобом впливу на юридичних і фізичних осіб, винних у порушенні чинного природоохоронного законодавства. Це грошове покарання у вигляді стягнення з винних певної суми. Їх застосовують тоді, коли ринкові інструменти недостатньо дієві.

Основною функцією штрафних платежів є стимулювання дотримання норм природокористування, що передбачені чинним природоохоронним і податковим законодавством, екологічними стандартами і адміністративними постановами. Більшість економістів розглядає штрафи за еко-порушення як правовий інструмент екополітики. У багатьох європейських країнах штрафи за еко-порушення називають платежами за невиконання нормативно-правових вимог [7].

Штрафні санкції за забруднення довкілля мають бути відносно високими. Підприємству повинно бути вигідніше не порушувати екологічну стабільність довкілля, ніж забруднювати його, справно сплачуючи штрафи, визначені чинним екологічним законодавством.

Основною передумовою ефективного розв'язання існуючих гострих суперечностей між екологією та економікою необхідно вважати розробку і прийняття державної екологічно спрямованої соціально-економічної політики. Така політика має включати відповідну систему законодавчих та нормативних актів, адміністративних, організаційних й економічних інструментів і важелів регулювання екологічних, соціально-економічних та виробничих відносин і впливу на всіх суб'єктів природокористування.

Стан і можливості розв'язання проблем фінансового забезпечення еко-розвитку розглядаються з позиції впливу державних важелів регулювання економічних процесів, а саме: фінансової (податкової), кредитної, інвестиційної, регіональної політики і відповідних механізмів їх реалізації, дієвості міжбюджетних відносин, а також формування фінансів підприємств.

Питання функціонування фінансового механізму природокористування і охорони довкілля в ринкових умовах господарювання тісно перепліта-

ються з такими його складовими, як фінансове регулювання природокористування, стимулювання природоохоронної діяльності, управління фінансовими потоками у сфері природокористування за різними рівнями влади, страхування екологічної безпеки і відповідальності.

До основних фінансових завдань і важелів, спроможних забезпечити ефективну природоохоронну діяльність та переведення національного народногосподарського комплексу на модель сталого й екологічнобезпечного розвитку, на наш погляд, необхідно віднести:

- 1) запровадження принципово нового фінансово-економічного механізму природокористування та охорони довкілля й істотне підвищення на цій основі частки екологічних затрат у ВВП;
- 2) екологічно зорієнтована науково-технологічна, інвестиційна та інноваційна політика з чітким визначенням загальнодержавних пріоритетів щодо сталого розвитку економіки і підвищення рівня екологічної безпеки держави;
- 3) радикальна структурна перебудова економіки та реалізація приватизаційних програм з усебічним урахуванням екологічних чинників, неухильним і жорстким дотриманням вимог екологічної безпеки;
- 4) комплексне удосконалення цінової, кредитної, податкової, інвестиційної та митної політики держави в напрямі розв'язання першочергових екологічних проблем і цілеспрямованому переведенню національної економіки на модель сталого й екологічнобезпечного розвитку.

Література

1. **Вовк В.І.** Доповідь на круглому столі в НаУКМА "Екологічна економіка – від доктрини до політики" 29 січня 2004 р.
2. **Веклич О.О.** Екологічне оподаткування в Україні: реалії та напрями вдосконалення з урахуванням світового досвіду: Наук. видання/ НАН України. Ін-т економіки. – Київ, 2001. – 47 с.
3. **Галушкіна Т.П.** Экономические инструменты эколого-экономического менеджмента (теория и практика) – Одесса: Институт проблем рынка и экономико-экологических исследований НАН Украины, 2000. – 280 с.
4. **Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І., Міщенко В.С.** та ін. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України. – К.: ЗАТ "Нічлава", 1999. – 716 с.
5. **Кашенко О.Л.** Фінанси природокористування. – Суми: Видавництво "Універсальна книга", 1999. – 421 с.
6. **Мельник Л.Г.** Екологічна економіка: Підручник. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2002. – 346 с.
7. **Синякевич І.М.** Інструменти екополітики: теорія і практика. – Львів: ЗУКЦ, 2003. – 188 с.

УДК 504:658.562

Аспір. У.П. Федунік¹ – УкрДЛТУ

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Розглядаються проблеми становлення екологічного аудиту в Україні. Наведено передумови і необхідні кроки по впровадженню в Україні системи екологічного менеджменту і аудиту.

¹ Наук. керівник: доц. С.І. Лебедевич, канд. екон. наук – УкрДЛТУ